

Å søke inn til ordet som var i begynnelsen

Eurytmi som kunstart og pedagogikk

av Arve Mathisen

Trykket i Tidsskriftet Steinerskolen nr. 2, 1999

Eurytmien kom til i en tid da mye skjedde på kunstens område i Europa. Den er et barn av det 20. århundrets lengsel etter mer sannferdige og dyptgripende uttrykksformer. Gjennom antroposofien ble det mulig å skape en kunst bygget på menneskets spirituelle vesen. Eurytmien søker å nå inn til ordet som var i begynnelsen.

Eurytmien er en kunstart der bevegelse, språk, musikk, kostymer og lys virker sammen for å skape en scenisk fremstilling. Alt etter hvilket tema som behandles, finner eurytmien sin uttrykksform. En iscenesettelse av tekster fra et Shakespearedrama vil naturligvis bli helt annerledes enn for eksempel en fremførelse av moderne lyrikk. Musikalsk går spennvidden fra enkle solooppvisninger til fremførelser av større musikalske verk. Fra tussefløytelåt til symfoni. Også humoren har sin plass. Det er sjelden at en eurytmiforestilling ikke inneholder spøkefulle eller satiriske innslag.

En eurytmisk tolkning av et dikt eller en dramatisk tekst vil ikke i første rekke legge vekt på ordenes tankeinnhold, men snarere finne frem til verkets karakter gjennom den musikalske og klangmessige egenart som kommer til uttrykk i språket. Hele uttrykkskraften vies bevegelsen, og eurytmien blir derfor verken drama eller mimekunst. Eurytmisten arbeider med de krefter som ligger til grunn for språket. Hver enkelt vokal og konsonant har sin eurytmiske bevegelse. Språklidene kommer ikke bare til uttrykk i strupehodet som tale, de oppfattes i eurytmien som universelle formkrefter og har sin korrespondanse blant annet i planetenes og dyrekretsens kvaliteter.

Gjennom koreografier som omfatter et samspill mellom enkeltroller og grupper, vil diktet eller dramaet utspille seg for publikum som et "bevegelsesmaleri", der eurytmistene beveger seg i samklang med den som resiterer. Her kan noe oversanselig komme til uttrykk. Dette gir eurytmien muligheter til å skape en unik fremstillingsform. Det gis rom for dramatik og sarthet, for poesi og lidenskap i et større perspektiv. På en uventet måte kommer skjulte nyanser frem på scenen og gir tilskueren en opplevelse som først og fremst taler til hjertet.

Det sier seg selv at barn har en naturlig tilgang til en slik musikalsk-bevegelsesmessig fremstillingsform. Små barn har et nært forhold til musikk og diktning nettopp gjennom klang og rytme. De har ennå ikke utviklet evnen til en voksen, tankemessig forståelse av tekstens innhold. Barna opplever eventyr og vers som bevegede bilder. De ser for seg alle de forskjellige skikkelsene i en fortelling, og vet nøyaktig hvordan trollet eller Askeladden ser ut. Barnets tolkning nærer seg av fortellingens karakter og atmosfære. Eurytmiens sceniske uttrykk kan sies å være beslektet med barnets billedlige og musikalske oppfattelsesmåte.

De eurytmiske bevegelsene bygger på språkets og musikkens grunnstrukturer. I likhet med de enkelte bokstavlydene, lar også musikkens toner, harmonier og rytmiske figurer seg tolke

bevegelsesmessig. På samme måten som en forfatter eller komponist betjener seg av relativt få og enkle elementer for å skape sitt kunstverk, griper eurytmisten fatt i disse og uttrykker dem som "synlig musikk" og "synlig språk".

En kunstart blir til

Eurytmien har sin opprinnelse i kretsen rundt Rudolf Steiner i tiden før første verdenskrig. Det begynte stille og forsiktig med at Rudolf Steiner i 1911 ga de aller første øvelsene til den unge Lory Maier-Smits. Interessen for eurytmien bredte seg imidlertid raskt, og allerede to år senere hadde man kommet så langt at den første eurytmioppførelse fant sted. I årene som fulgte ga de første eurytmistene en rekke forestillinger, først knyttet til antroposofiske arrangementer, senere også på Europas teaterscener. Deres opptreden i Oslo, på Nationaltheatret i 1922, ble av hovedstadens presse karakterisert som en ren skandale. I andre og mer åpne miljøer ble den nye eurytmien tatt imot med større interesse.

Eurytmien er grunnlagt på antroposofien, og derved på et spirituelt kunstsyn. Som en ny scenekunst måtte den innebære mer enn en bevegelsesmessig fornyelse. Bekledningen, og scenens utforming og belysning var en del av eurytmiens uttrykk, og Steiner deltok aktivt i utformingen av også dette. Drakten er nesten alltid gjort av ensfarget stoff, formet som en fotsid enkel kjole, overhengt med et flortynt silkeslør. Dette sløret er løst festet til drakten slik at det kan sveve fritt og etterlate synlige luftformer etter de bevegelser eurytmisten gjør.

Rudolf Steiner var svært opptatt av fargene. I sin ungdomstid studerte han Goethes fargelære med spesiell interesse for Goethes tanker om fargenes virkning på menneskesinnet. Steiner arbeidet videre med fargelæren, og så på fargene som et umiddelbart uttrykk for menneskets indre.

Når en eurytmist beveger seg på scenen, kan publikum iakttå et trefoldig fargespill. Draktens farge velges ut fra en hovedstemning som finnes i det diktet eller musikkstykket som skal vises. Scenelyset beveger seg og følger den indre utvikling og forvandling som kommer frem i musikken eller poesien. Eurytmistens bevegelser har også sitt fargespill, usynlig for det ytre øyet. En innadvendt, langsom bevegelse kan oppleves som blå, mens en strålende utstrakt bevegelse lyser i gult eller oransje. All bevegelse har sin farge, slik som de synlige gjenstander har det. Det finnes også grå bevegelser, og svarte.

Skolefaget eurytmi

Eurytmi undervises på alle klassetrinn i Steinerskolen. I småklassene tar undervisningen form av organisert lek. På mellomtrinnet er det gjentakelsene og øvingen av eurytmiens grunnelementer som preger timene. De eldste elevene får lære seg å utføre eurytmien som scenekunst. Steinerskolen legger stor vekt på den kunstneriske undervisningen, og elevene beskjeftiger seg med musikk, bevegelse, poesi, tegning, malning og modellering gjennom hele skolegangen. Læreren ser også på sitt arbeid som en kunstart; undervisningskunsten. All oppdragelse kan være kunstnerisk. Det sentrale spørsmål for læreren er ikke bare hva han skal undervise, men også på hvilken måte han skal gjøre det. Eurytmiundervisningen øver bevegelse på mange plan. Orienteringsevnen henger nøye

sammen med tenkningen. Man øver sin tankekraft ved stadig å holde rede på bevegelsesforløp og romretninger.

Eurytmien uttrykker musikk eller poesi, og elevene lærer å lytte til disse. Denne lyttingen er aktiv fordi den må ledsages av bevegelser. Et ekte bevegelsesuttrykk oppstår kun ved et følelsesmessig engasjement i det som gjøres. Slik blir øvelsene i eurytmi et bilde på selve livet. Eurytmien er ingen forutsigbar reaksjon på den musikken eller det diktet som fremføres. Den er alltid en fri individuell tolkning basert på de indre lovmessighetene som finnes i språk og musikk. Eurytmien handler om å lytte og å forholde seg skapende i samme stund: En lyttende skaperakt. Å lokke dette fram hos elevene, vil hele tiden være lærerens mål. Selve det kunstneriske i bevegelsen krever den største frihet. En bevegelse blir først til eurytmi når den kommer fra menneskets indre, og en slik bevegelse må utføres med glede.

Når noe skal innøves - og kunnes - i eurytmien, krever det lang tids øvelse. Selv de eldste elevene har vanskelig for å venne seg til det arbeidskrevende i å lære eurytmibevegelser. Men ved utallige gjentakelser vokser elevenes viljestyrke, og de får et realistisk forhold til sin egen prestasjonsevne.

Arve Mathisen underviser ved Rudolf Steinerhøyskolen.